

Araştırma Makalesi
Research Article

Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi
Yıl: 2020 Cilt-Sayı: 13(2) ss: 364-370

Academic Review of Economics and Administrative Sciences
Year: 2020 Vol-Issue: 13(2) pp: 364-370

<http://dergipark.org.tr/tr/pub/ohuiibf/>

ISSN: 2564-6931

DOI: 10.25287/ohuiibf.524103

Geliş Tarihi / Received: 07.02.2019

Kabul Tarihi / Accepted: 13.02.2020

GEÇİŞ EKONOMİLERİNDE KAMU HARCAMALARI- EKONOMİK BÜYÜME İLİŞKİSİ: 1998-2017 DÖNEMİ*

Hasan Önder SARIDOĞAN¹
Mustafa Alpin GÜLŞEN²

Öz

Geçiş ekonomisi, merkezi olarak planlanan bir ekonomiden serbest piyasa ekonomisine dönüşmekte olan bir ekonomiyi ifade etmektedir. Geçiş ekonomileri, piyasa temelli kurumlar geliştirmeyi amaçlayan bir dizi yapısal dönüşümden geçmektedir. Bu çalışmada geçiş ekonomilerinde 1998-2017 dönemine ait kamu harcamalarının ekonomik büyümeye olan etkisi incelenmiştir. Bu kapsamda F testi ve Hausman testi uygulanmıştır. Panel veri regresyon modellerinin ele alındığı analizde, sabit etkiler modelinin uygun olduğu görülmüştür. Model, varsayımlardan sapmalara karşı geliştirilen Driscoll-Kraay dirençli standart tahmincileriyle tahmin edilmiştir. Analizde 21 geçiş ekonomisinin 1998-2017 dönemine ait kamu harcamalarının ekonomik büyümeye olan etkisi ele alınmıştır. Analiz sonucunda, 21 geçiş ekonomisinin iktisadi büyümesinde kamu harcamalarının pozitif etkisi olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda, kamu nihai tüketim harcamalarındaki %1'lik artış reel gayri safi yurtiçi hasılayı %0,42 oranında artırmaktadır. Ek olarak bu sonuç, geçiş ekonomilerinin kamu kaynak tahsisinde etkinlik, siyasi istikrarın iktisadi istikrara olan etkisi, merkezden planlanan ekonomilerin serbest piyasaya geçişteki başarısı ve geçiş ekonomilerinin küresel rekabetteki konumu gibi hususlarda birtakım çıkarımlar yapmaya imkân tanımaktadır.

Anahtar Kelimeler : Geçiş Ekonomisi, Kamu Harcamaları, Ekonomik Büyüme, Panel Veri Analizi.

Jel Kodları : H50, O11, P20.

* Bu çalışmanın ilk hali Antalya'da düzenlenen 5. Uluslararası İnsan, Toplum ve Spor Bilimleri kongresinde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

¹ Öğr. Gör. Dr., Akdeniz Üniversitesi Kumluca MYO, Finans Bankacılık ve Sigortacılık Bölümü, ondersaridogan@akdeniz.edu.tr, ORCID adresi: <http://orcid.org/0000-0002-6463-4681>

² Öğr. Gör., Akdeniz Üniversitesi Kumluca MYO, Finans Bankacılık ve Sigortacılık Bölümü, alpingulsen@akdeniz.edu.tr, ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-2860-44690>

RELATIONSHIP BETWEEN PUBLIC EXPENDITURES AND ECONOMIC GROWTH IN TRANSITION ECONOMIES: 1998-2017 PERIOD

Abstract

A transition economy is an economy which is changing from a centrally planned economy to a market economy. Transition economies undergo a set of structural transformations intended to develop market-based institutions. In this study, the effects of public expenditures on economic growth are examined for transition economies in the period 1997-2018. For this purpose, F and the Hausman tests were carried out. As discussed in the analysis of panel data regression model, the fixed effects model was found to be suitable. The model developed against deviations from assumptions, has been estimated by Driscoll-Kraay robust standard estimator. In the analysis, the effect of 21 transition economies on the economic growth of public expenditures of 1998-2017 period is examined. As a result of the analysis, it is found that public expenditures have a positive effect on the economic growth of the 21 transition economies. In this context, it has been determined that an increase by 1% in public final consumption expenditures raised the real gross domestic product by 0.42%. In addition, this result makes it possible to make inferences about the impacts of transition economies on public resource allocation, the effect of political stability on economic stability, the success of the centrally planned economies on the transition to the free market and the position of transition economies in global competition.

Keywords : Transition Economics, Public Expenditure, Economic Growth, Panel Data Analysis.

Jel Codes : H50, O11, P20.

GİRİŞ

Geçiş ekonomisi, merkezden planlanan iktisadi sistemin serbest piyasaya geçiş sürecini ifade etmektedir. Bir diğer ifadeyle Sovyetler Birliği'nden bağımsızlığını kazanan ülkelerin sosyal, siyasi ve iktisadi değişimini nitilemektedir (Balcerowicz, 2002:17; Papava, 2005:79). Bununla birlikte 9 Kasım 1989'da Berlin Duvarı'nın yıkılmasının ardından 3 Ekim 1990'da Doğu ile Batı Almanya'nın birleşmesi, söz konusu kavramın ve geçiş sürecinin temelini oluşturmaktadır (Kolodko, 2004:2; Smallbone ve Welter, 2010: 330). Teorik temelini Washington Uzlaşısı tarafından belirlendiği geçiş süreci politikaları (Aliyev, 2015:6) 1989 yılında Williamson tarafından önerilmiştir. Esasında Latin Amerika ekonomileri için önerilen bu politikaların neredeyse tamamı geçiş ekonomileri için de söz konusudur. Bu politikalar kısaca (i) mali disiplin, (ii) kamu harcamalarının etkinliği, (iii) vergi sisteminin reformu (iv) faiz oranlarında ve dış ticarete liberalizasyon, (v) özelleştirme ve deregülasyon ile özel mülkiyet hakkının geliştirilmesi olarak ifade edilmektedir (Williamson,2004:3). Dolayısıyla geçiş ekonomilerinin, bağımsızlıklarından itibaren uyguladıkları politikalar, kamu kesiminin ekonomi üzerindeki faaliyetlerinin azaltılmasına yöneliktir.

Geçiş ekonomileri, kamu kesiminin sosyal, siyasal ve ekonomik alanın tümünde etkisinin yoğun olduğu kurumsal yapıdan; deregülasyonların³ ve demokrasinin yasal ve kurumsal altyapısının oluşturulduğu bir yapı göstermektedir. Geçiş sonrası bu ekonomiler, kamu kesiminin mali bağımlılığından; piyasa koşullarında arz-talep mekanizmasıyla belirlenen fiyatlar vasıtasıyla nispeten daha mali özerkliğe doğru yönelmiştir.

³ Deregülasyon kavramı, tüketicilerin faydasını arttırmak için ürün kalitesi ve güvenliği, iş güvenliği düzenlemelerinin yanı sıra bazı endüstrilerde rekabeti kısıtlayan fiyatlar, piyasaya giriş-çıkış engelleri gibi hükümet kontrollerinin azalmasını içeren çok karmaşık bir sürecin basit bir ifadesi olarak tanımlanabilir (Joskow, 2009:1).

Yaklaşık 30 yıllık bu süreçte birçok siyasi ve iktisadi krizle mücadele eden bu ekonomilerin büyüme oranlarında ilerleme görülmüştür. Büyüme rakamları, ülkelerin başlangıç koşullarının farklılığına, coğrafi konumuna, ticaret ortağı olduğu ülkelerin refah düzeyine ve kamu harcamalarının etkinliğine göre farklılık göstermektedir. Bu kapsamda Avrupa bölgesinde bulunan Estonya, Letonya ve Litvanya gibi ekonomiler, diğer geçiş ülkelerine kıyasla, pozitif görünümde olması bu farklılıklara örnek olarak gösterilebilir. Bu farklılıkların nedenleri ve bölgesel niteliklerin büyüme üzerindeki etkisinin göz ardı edileceği çalışmada, bir bütün olarak geçiş ekonomilerini ele almaktadır.

Çalışma Merkez ve Doğu Avrupa'dan 8 (Çekya, Estonya, Macaristan, Letonya, Litvanya, Slovakya, Slovenya, Polonya), Güneydoğu Avrupa'dan 5 (Arnavutluk, Bulgaristan, Hırvatistan, Makedonya, Romanya) ve Eski Sovyetler Birliği ülkelerinden 8 (Azerbaycan, Ermenistan, Belarus, Kazakistan, Kırgızistan, Moldova, Rusya, Tacikistan) olmak üzere 21 ülkeyi kapsamaktadır. Çalışmada ilk olarak geçiş ekonomilerine yönelik yapılan niceliksel analizlerin yer aldığı literatür taraması konusu ele alınacaktır. Ardından çalışmanın veri seti ve yöntemi açıklanıp yapılan analize yer verilecektir. Son olarak çalışma sonuç bölümüyle sonlandırılacaktır.

I. LİTERATÜR TARAMASI

Literatürde geçiş ekonomilerinde, kamu harcamalarının ekonomik büyüme ilişkisini panel veri ve yatay kesit analiziyle ele alan analizlerin bir kısmı tablo 1 itibarıyla gösterilmektedir. Literatürdeki çalışmaların bir kısmı, kamu harcamalarını bileşenleri ile birlikte ele alırken bir kısmı almamaktadır. Bu nedenle söz konusu çalışmaları ele alırken bu detaylar göz ardı edilecektir.

Tablo 1. Literatürde Niceliksel Çalışmalar

Yazar	Örneklem ve Dönem	Sonuç
Alexiou (2009)	7 Güneydoğu Avrupa Ülkesi/1995-2005	Kamu harcamaları ekonomik büyümeyi pozitif etkilemektedir.
Holzner (2011)	28 Avrupa Geçiş Ülkesi (Merkez, Doğu ve Batı) 1989-2006	Kamu harcaması olarak sübvansiyonlar özellikle eşitsizlik ve büyüme üzerinde negatif etkisi bulunmaktadır.
Ağayev (2012)	10 Orta Asya ve Avrupa Ülkesi/1995-2009	Ekonomik büyüme, kamu harcamalarını pozitif etkilemektedir.
Dincă ve Dincă (2013)	10 Merkez ve Doğu Avrupa Ülkesi/2002-2012	Genel kamu hizmetleri dışında, kamu harcamaları ekonomik büyümeyi pozitif etkilemektedir.
Bayrak ve Esen (2015)	5 Orta Asya ve Kafkasya Ülkesi/1990-2012	Kamu harcamaları ile ekonomik büyüme arasındaki ilişki uzun dönemde pozitifdir.
Cheema (2015)	26 Geçiş Ekonomisi/1992-2001	Bütçe dengesi, ekonomik büyümeyi pozitif etkilemektedir.
Abdieva vd. (2017)	2 Orta Asya Ekonomisi /2000-2013	Kırgızistan'da Kamu harcamalarından ekonomik büyüme doğru tek taraflı nedensellik bulunmuşken; Tacikistan için böyle bir sonuç bulunamamıştır.

Literatürde kamu harcamalarının ekonomik büyümeyle ilişkisini nicel yöntemlerle analiz eden birçok çalışma bulunmaktadır. Mevcut çalışmada geçiş ekonomilerini panel ve yatay kesit ile inceleyen nicel analizlere yer verilmiş ve tablo 1'de gösterilmiştir. Buna göre Alexiou (2009) 1995-2005 döneminde 7 Güney Doğu Avrupa geçiş ekonomisini, Holzner (2011) 1989-2006 döneminde 28 merkez, doğu ve batı Avrupa ekonomilerini, Ağayev (2012) 1995-2009 döneminde 10 Orta Asya ve Avrupa ekonomisini, Dincă ve Dincă (2013) 2002-2012 döneminde 10 Merkez, Doğu ve Batı Avrupa ekonomisini, Bayrak ve Esen (2015) 1990-2012 döneminde 5 Orta Asya ve Kafkasya ekonomisini, Cheema (2015) 1992-2001 döneminde 26 geçiş ekonomisini ve son olarak Abdieva vd.

(2017) 2000-2013 döneminde Kırgızistan ve Tacikistan olmak üzere 2 Orta Asya ekonomisini incelemiştir.

Yapılan analizlerin ortak sonucu kamu harcamalarının ekonomik büyüme üzerinde pozitif etkisini olduğunu ileri sürerken; kamu kaynaklarının üretken olmayan alanlara tahsis edildiğini tespit eden çalışmalar ise bunun büyüme üzerinde negatif etkisinin olduğu sonucuna ulaşmıştır. Buna göre özellikle genel kamu harcamaları ile sübvansiyonlara dikkat çekilmiş; kamu harcamalarının sanayi kapasitesinin artırmasına, sosyal koruma ve sağlık alanlarının iyileştirilmesine aktarılması gerektiğini ifade edilmiştir.

II. PANEL ANALİZ

II.I. Model ve veri seti

Çalışmada ele alınan model sermaye ve işgücünden oluşan aşağıdaki klasik üretim fonksiyonudur:

$$Q = f(K, L) \quad (1)$$

1998-2017 yıllarını kapsayan dönemde 21 geçiş ekonomisi verisi ile hazırlanan bu çalışmada, ekonomik büyümeyi temsilen reel GSYH (GDP), sermayeyi temsilen sabit sermaye birikimi (K), emeği temsilen işgücü miktarı (L) ve kamu harcamalarını temsilen kamu nihai tüketim harcamaları (G) kullanılmıştır. Tüm değişkenler logaritmik düzeyde ele alınmıştır. Böylece çarpıklık ve varyandaki değişimin keskinliğinin azaltması hedeflenmiştir. Bu bağlamda en genel haliyle model (2) numaralı fonksiyondaki şekilde ifade edilmektedir.

$$\ln GDP = \beta_0 + \beta_1 (\ln K) + \beta_2 (\ln L) + \beta_3 (\ln G) + u \quad (2)$$

Çalışma Merkez ve Doğu Avrupa'dan 8 (Çekya, Estonya, Macaristan, Letonya, Litvanya, Slovakya, Slovenya, Polonya), Güneydoğu Avrupa'dan 5 (Arnavutluk, Bulgaristan, Hırvatistan, Makedonya, Romanya) ve Eski Sovyetler Birliği ülkelerinden 8 (Azerbaycan, Ermenistan, Belarus, Kazakistan, Kırgızistan, Moldova, Rusya, Tacikistan) olmak üzere toplam 21 ülkeyi kapsamaktadır. Veriler Dünya Bankası veri tabanından elde edilmiştir.

II.II. Yöntem ve bulgular

Panel veri analizlerinde hangi modelin kullanılacağı çeşitli testler ile tespit edilebilmektedir. F testi klasik modelin geçerliliğini test etmek için kullanılır. Testin Prob değeri 0.05'ten küçük olursa klasik modelin uygun olmadığı sonucuna ulaşılır (Tatoğlu, 2016:168). F testi sonuçları Tablo 1'de görülmektedir.

Tablo 2. F Testi Sonucu

F (20,386) = 19.27	Prob>F = 0.0000
--------------------	-----------------

Prob değeri 0.05'den küçük olduğundan dolayı klasik modelin uygun olduğuna yönelik sıfır hipotezi reddedilmektedir. Klasik modelin uygun olması tespit edildikten sonra, modelde sabit etkiler ya da tesadüfi etkiler modellerinden hangisinin kullanılacağına karar verilmelidir. İki model arasında seçim yapmak için kullanılan testlerin başında Hausman (1978) Testi gelmektedir. Testi uygulayabilmek için öncelikle tesadüfi ve sabit etkiler modellerinin tahmin edilmesi gerekmektedir. Sonrasında Hausman Testi uygulanabilecektir. Tablo 2'de tesadüfi ve sabit etkiler modellerinin tahminlerine yer verilmiştir.

Tablo 3. Sabit ve Tesadüfi Etkiler Model Sonuçları

GDP	Sabit Etkiler Modeli			Tesadüfi Etkiler Modeli		
	Katsayılar	P> t	Standart Hata	Katsayılar	P> t	Standart Hata
lnK	0.36	0.000	0.02	0.36	0.000	0.32
lnL	0.40	0.001	0.11	0.15	0.000	0.09
lnG	0.42	0.000	0.03	0.50	0.000	0.45
Sabit	0.44	0.776	1.56	2.30	0.000	1.68
R ²	0.96			0.98		

Tablo 3 sonuçlarına göre hem sabit etkiler hem de tesadüfi etkiler modelinde K, L ve G değişkenleri istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif bulunmuştur. Her üç değişkende ekonomik büyümeyi olumlu şekilde etkilemektedir.

Sabit ve tesadüfi etkiler modelleri tahmininden sonra Hausman Testi uygulanmıştır. Tablo 3'te Hausman Testi sonuçları görülmektedir. Test hipotezi şu şekildedir:

H_0 = Birim\Zaman etkisi ile bağımsız değişkenler arasında korelasyon yoktur. Tesadüfi etkiler geçerlidir.

H_1 = Birim\Zaman) etkisi ile bağımsız değişkenler arasında korelasyon vardır. Sabit etkiler geçerlidir.

Tablo 4. Hausman Test Sonuçları

	Katsayılar		
	(b) Sabit Etki	(B) Tesadüfi Etki	(b-B) Sabit-Tesadüfi
lnK	0.36	0.36	0.005
lnL	0.40	0.15	0.116
lnG	0.42	0.50	-0.077
chi ² (3) =	30.19	Prob>chi2 = 0.0000	

Model için yapılan olasılık değeri anlamlı bulunduğundan H_0 hipotezi reddedilmektedir. Dolayısıyla sabit etkiler tahmincisinin geçerli olduğuna karar verilmektedir. Sabit etki modellerinde bağımsız değişkenlerin, hata terimi ile korelasyonsuz olduğu varsayımı yapılırken birim etki ve bağımsız değişkenlerin korelasyonlu olmasına izin verilmektedir (Tatoğlu, 2016: 86). Bu aşamadan sonra sabit etkili modele ait temel varsayımların sınaması yapılacaktır. Bu bağlamda değişen varyans varsayımı için Değiştirilmiş Wald testi, otokorelasyon varsayımı için Bhargava, Franzini ve Narendranathan (1982)'nin Durbin-Watson ve Baltagi-Wu LBI (Locally Best Invariant) testi ve yatay kesit bağımlılığı varsayımı için ise Pesaran (2004) CD testi yapılmıştır. Test sonuçları aşağıdaki tabloda özetlenmiştir.

Tablo 5. Temel Varsayım Testleri

D. Wald Testi	D.Watson ve Baltagi-Wu Testleri	Pesaran CD Testi
chi ² (21) = 4710.04	Durbin-Watson = 0.2066	Pesaran CD = 19.582,
Prob>chi2 = 0.0000	Baltagi-Wu LBI = 0.4682	Pr = 0.0000

Tablo 4'ün ilk sütununda yer alan D. Wald test sonucuna göre değişen varyansın olmadığını belirten sıfır hipotezi reddedilmiştir dolayısıyla modelde değişen varyans sorunu vardır. Tablonun ikinci sütununda yer alan D.Watson ve Baltagi-Wu Test sonuçları kritik değer olan 2'den küçük olduğu için modelde otokorelasyon sorunu tespit edilmiştir. Son sütunda yatay kesit bağımlılığın olup olmadığını belirleyen Pesaran CD test sonuçları yer almaktadır. Buna göre modelde yatay kesit bağımlılığının olmadığını ileri süren sıfır hipotezi reddedilmiştir dolayısıyla modelde yatay kesit bağımlılığı vardır.

Sabit etkiler modeli ile ilgili yapılan temel varsayımların test sonuçlarına göre modelimizde değişen varyans, otokorelasyon ve yatay kesit bağımlılığı tespit edilmiştir. Driscoll ve Kraay (1998) sabit etkiler tahmincisi ile tahmin edilen bir modelde değişen varyans, otokorelasyon ve yatay kesit

bağımlılığının birlikte söz konusu olması durumunda dahi dirençli tahminciler elde edilmektedir. Dolayısıyla çalışmada kamu harcamalarının ekonomik büyüme üzerindeki etkisi sabit etkiler modeli-Driscoll-Kraay Standart Hatalar tahmincisi ile tahmin edilmiştir. Tahmin sonuçları Tablo 5'de verilmiştir.

Tablo 6. Sabit Etkiler Modeli Driscoll ve Kraay Tahmincisi Sonuçları

GDP	Katsayılar	Sabit Etkiler Tahmincisi		
		Driscoll/Kraay Standart Hatalar	t istatistiği	P> t
lnK	0.36	0.049	7.26	0.000
lnL	0.40	0.183	2.21	0.039
lnG	0.42	0.067	6.30	0.000
F	829.90			
R ²	0.8009			

Analiz sonuçlarına göre modelimizde yer alan tüm değişkenler ekonomik büyümeyi anlamlı ve pozitif olarak etkilemektedir. Klasik üretim faktörleri olan sermaye ve işgücü miktarındaki artış literatürle uyumlu olarak ekonomik büyümeyi artırmaktadır. Buna göre, sermayedeki %1'lik bir artış ekonomik büyümeyi %0,36 artırırken, işgücündeki %1'lik bir artış ekonomik büyümeyi %0,40 oranında artırmaktadır. Çalışmamızın temel konusu olan kamu harcamalarının ekonomik büyüme üzerindeki etkisi beklentilere paralel olarak sonuç vermiştir. Buna göre 21 geçiş ekonomisinde kamu harcamaları %1 artarsa ekonomik büyümeleri %0,42 artmaktadır.

SONUÇ

Günümüzde birçok disiplin tarafından incelenen geçiş ekonomilerinin bu süreci Berglöf ve Roland (2007:1) tarafından sanayi devriminden bu yana yaşanan en büyük değişim olarak ifade edilmektedir. Dolayısıyla geçiş ekonomilerinin uyguladıkları politikaların neden ve sonuçları teoride oldukça popüler bir konu olmaktadır.

Çalışmada geçiş ekonomilerine ait kamu harcamaları ekonomik büyüme ilişkisi 1998-2017 dönemi kapsamında ele alınmaktadır. Analizin sonucu, literatürdeki çalışmaların sonuçlarına benzerlik göstermektedir. Buna göre kamu harcamalarındaki %1 oranındaki artış ekonomik büyümeyi %0,42 artırmaktadır. Böyle bir sonuç, ekonomik büyümenin dinamiklerini ve ülkeler arasındaki farklılıkların bileşenlerinin de analiz edilmesini gerektirmektedir. Kamu harcamalarının ekonomik büyümeyi pozitif yönde etkilemesi, geçiş ekonomilerinin başlangıç koşullarının farklılıklarının yanında serbest piyasaya geçişin kurumsal mekanizmalarının henüz olgunlaşmaması ve bu nedenle kamu kesiminin ekonomik bir aktör olarak ekonomik büyüme artırmasını da ifade ettiği ileri sürülebilir.

Çalışmanın bulgularını özetle şu şekildedir: (i) Kamu harcamaları ekonomik büyümeyi pozitif etkilemektedir: Kamu harcamalarındaki %1'lik bir artış, GSYH'yi %0,42 oranında artırmaktadır. (ii) İşgücü miktarındaki %1'lik bir artış, GSYH'yi %0,40 oranında artırmaktadır. (iii) Sermayedeki %1'lik artış, GSYH'yi %0,36 artırmaktadır.

Bulgular sonucunda kamu harcamalarının ekonomik büyümeye olan bu etkisinin yanında kamu harcama bileşenlerini kullanarak, ekonomik büyümeyi pozitif etkileyen kamu harcamalarının tespit edilmesi de oldukça önemlidir. Diğer taraftan analiz sonucunda kamu harcamalarının ekonomik büyümeyi pozitif etkilemesi, kamu kesiminin serbest piyasa işleyişine sürekli müdahalede bulunması gerektiğine yönelik bir çıkarım yapılmasına neden olmamaktadır: Kamu harcamaları özellikle, Orta Asya ve Kafkasya geçiş ekonomilerinde, serbest piyasa kurumlarının oluşturulması ve geçiş sürecinin uyum maliyetlerine yönelik olmalıdır. Dolayısıyla kamu harcamaları, merkezi planlı sistemden uzaklaşan bu ekonomilerin piyasa işleyişine negatif etkide bulunmamalı; bileşenleri yönünden serbest piyasayı oluşturacak temel regülasyonları tesis etmelidir.

KAYNAKÇA

- Abdieva, R., Baigonushova, D., & Ganiev, J. (2017). Relationship between Government Expenditure and Economic Growth in Transition Countries: Case of Kyrgyzstan and Tajikistan. *Bilig*, 83, 241-258.
- Ağayev, S. (2012). Kamu harcamaları ve ekonomik büyüme ilişkisi: eski Sovyetler birliği ülkelerinde Wagner yasası analizi (1995-2009). *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 7(2).
- Alexiou, C. (2009). Government spending and economic growth: Econometric evidence from the South Eastern Europe (SEE). *Journal of Economic and social research*, 11(1), 1-16.
- Balcerowicz, L. (2002). Post-Communist Transition: Some Lessons. IEA Occasional Paper No. 127.
- Barbone, L., & Polackova, H. (1996). Public finances and economic transition. *MOST: Economic Policy in Transitional Economies*, 6(3), 35-61.
- Bhargava, A., Franzini, L., & Narendranathan, W., (1982). Serial Correlation and the Fixed Effects Model. *The Review of Economic Studies*, 49(4), pp.533-549.
- Cheema, N. (2015). Impact of Fiscal Adjustment on Growth in Transition Economies. *Bloomsbury*.
- Dincă, M. S., & Dincă, G. (2013). The impact of government expenditures upon economic growth in post-communist countries. *Annals of the Alexandru Ioan Cuza University-Economics*, 60(1), 126-134.
- Driscoll C. H. & Kraay A. C., (1998). Consistent Covariance Matrix Estimation with Spatially Dependent Panel Data, *The Review of Economics and Statistics* 1998 Vol. 80, 549-560.
- Esen, Ö. & Bayrak, M. (2015). "Kamu Harcamaları ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Geçiş Sürecindeki Türk Cumhuriyetleri Üzerine Bir Uygulama", *Bilig*, No: 73, 231-248.
- Hausman, J., A., (1978). Specification Tests in Econometrics, *Econometrica*, 46(6), 125-127.
- Holzner, M. (2010). *Inequality, growth and public spending in Central, East and Southeast Europe*. Verein" Wiener Inst. für Internat. Wirtschaftsvergleiche"(WIIW).
- Joskow P.L (2009). Deregulation," Distinguished Lecture, AEI Center for Regulatory and Market Studies, Unpublished working papers, <http://economics.mit.edu/files/3875> (erişim tarihi:19.01.2019)
- Kolodko, G.W. (2004). Transition to a Market System: Gradualism versus Radicalism. Tiger Working Papers, No: 60.
- Papava, V. (2005). On the theory of post-Communist economic transition to market. *International Journal of Social Economics*, 32(1/2), 77-97.
- Pesaran, M., H., (2004). General diagnostic tests for cross-section dependence in panels, Working Paper, Trinity College, Cambridge.
- Smallbone, D., & Welter, F. (2010). Entrepreneurship and the role of government in post-socialist economies: some institutional challenges. *Historical Social Research/Historische Sozialforschung*, 320-333.
- Tatoğlu, F., Y., (2016), Panel Veri Ekonometrisi Stata Uygulamalı, Beta Yayınevi.
- Williamson, J. (2004). A Short History of the Washington Consensus. Paper commissioned by Fundación CIDOB for a conference—From the Washington Consensus towards a new Global Governance ,Barcelona, September 24–25.